

крема при навчанні професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою.

2. Використання кейс-методу в навчальному процесі приводить до відновлення, розвитку, підвищення інтенсивності та розмаїття видів і способів комунікацій між суб'єктами навчального процесу, тому що його сутнісною характеристикою є орієнтація на міжособистісну взаємодію, вплив на психічну й соціальну структуру особистості.

3. Кейс-метод є перспективним засобом навчання іншомовного професійно орієнтованого спілкування завдяки його спрямованості на активізацію пізнавальної діяльності студентів за допомогою стимулювання професійних інтересів учнів розвитку їх когнітивних і творчих здібностей, збільшення особистісного потенціалу студентів, а також усвідомлення мови як засобу соціальної взаємодії.

Таким чином, для активізації навчання іншомовному професійно орієнтованому спілкуванню методика аналізу ситуацій має у своєму розпорядженні значні функціональні можливості, що відповідають потребам професійної освіти, – від здобуття спеціальних знань і навичок до формування професійних умінь майбутніх фахівців, а також реалізації творчого потенціалу студентів.

Література

1. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода / [под ред. Ю.П. Сурмина]. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.

2. Сурмин Ю.П. Методология анализа ситуаций – (Case Study) / Ю.П. Сурмин. – К. : Центр инновации и развития, 1999. – 94 с.

ІВАНОВА О.І.

САМОПРОЕКТУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Особистісне самовдосконалення – це процес і результат роботи над собою, що має складну структуру, яка включає такі складові: самопізнання, самопроектування, самовиховання. Самопроектування є ланкою між самопізнанням, самоаналізом, самоприйняттям і конкретними діями щодо власної позитивної самооцінки. Питання самопізнання й самовиховання вивчалися багатьма психологами й педагогами (Б. Алякринським, В. Андрєєвим, А. Аретом, І. Донцовим, С. Елкановим, О. Ковальовим, О. Кочетовим, В. Лозовим, В. Мараловим, Ю. Орловим, Л. Рувинським, Г. Ситіним). Недостатньо розробленою в науці є проблема самопроектування, що й зумовлює її актуальність.

Мета статті – розкрити сутність “самопроектування” як важливої складової самовдосконалення.

Самовдосконалення як результат роботи над собою досягається завдяки самостійній діяльності людини із самовиховання і самоосвіти й спирається на самопізнання як процес усвідомлення власної особистості, якостей, переконань, здібностей, стосунків з іншими. Якщо розглядати самов-

досконалення як процес, що призводить до позитивної самозміни, у ньому доцільно виокремити структуру, складниками якої є самопізнання, самопроекування, самовиховання та самоосвіта. Мета самовдосконалення визначається кожною особистістю окремо й залежить від обраного ідеалу.

Дотримуємось думки, що ідеалу досягти неможливо, адже він лише вказує напрям руху, а сам ніби вислизає з рук і здається тим далшим, чим ближче ти до нього наближуєшся. Давньогрецький філософ Сократ висловив думку про те, що найдосконалішою з людей можна вважати ту людину, яка прямує до досконалості, тому що “ідеал – це дороговказна зірка” (Л. Толстой). Таким чином, результатом самовдосконалення може бути лише відносне вдосконалення, окреме для кожної людини. Так, наприклад, людина може сумлінно працювати заради мети, ідеалу, проте не досягти запланованого, однак наполеглива праця сприяє вихованню сили волі, терпіння й, незважаючи на недосягнуту мету, людина все ж таки змінює себе на краще.

Самовдосконалення розпочинається вже з перших роздумів над собою, тобто самопізнання, яке призначене дати відповідь на запитання “Хто я?” й одночасно є початком самозміни, адже вже саме бажання людини стати краще свідчить про її позитивну зміну. С. Максименко з цього приводу зазначає: “Не правильно зіставляти, ким людина є на цей момент з тим, чого прагне досягти, адже те, чого людина прагне, показово для того, ким вона є” [3, с. 119]. Процес усвідомлення власного Я, що психологи називають “реальним Я”, в результаті самоспостереження, самосприйняття, самоаналізу та самоосмислення дає людині розуміння й прийняття власних позитивних і негативних якостей, особливостей характеру та здібностей. Усвідомлення власного “реального Я” неминуче призведе до незадоволеності людини собою, адже разом з усвідомленням власних позитивних рис, відбувається усвідомлення власної недосконалості (порівняно з ідеалом) й поява бажання до самозміни. Але одне лише бажання не здатне змінити стан речей. Діяльність, пов’язана зі змінами себе, втілюється через реалізацію створеної програми самовиховання й самоосвіти, що також включає конкретні дії із самоорганізації, самовиховання, самоосвіти, самоконтролю. Самовиховання й самоосвіта становлять ядро самовдосконалення, адже являють собою найбільш складний і напружений вольовий процес, результат якого не з’являється одразу. З’єднальним ланцюгом між пізнанням себе й діями людини із самовиховання є специфічна діяльність самопроекування, що спрямована на створення “Я-проекту” й призначена дати відповідь на запитання “Яким Я можу бути і яким чином?”.

Проектувальна діяльність належить до унікальних способів людської діяльності, пов’язаної з передбаченням майбутнього, створенням ідеального образу, здійсненням і оцінюванням наслідків реалізації задумів. Усі задуми та плани самовдосконалення неможливі без проектування майбутніх змін, їх глибинного осмислення.

Внутрішні прагнення людини до зміни себе, підвищення оцінки власної особистості в очах оточуючих (за Р. Бернсом, бажання подолання роз-

біжності між “ідеальним Я” та “реальним Я”), сприяють формуванню самоустановки на вдосконалення. Самоустановка є станом готовності індивіда до роботи над собою. Така самоустановка ніби спонукає внутрішні сили людини та спрямовує їх [5; 6].

Поняття “проекувати” означає скласти проект. Слово “проект” (від лат. *projector* – кинутий уперед) має декілька значень: розроблена схема здійснення будь-якого процесу; попередній текст певного документа; план або задум чогось [8]. Спираючись на запропоновані визначення розглядаємо *проект як розроблену схему задуму, що передує дії*. Синонімами слова “проект” є слова “задум”, “програма”, “план”, “передбачення”, “переднакреслення”, “перспектива”. Термін “проекування” застосовується в різних сферах творчої, інноваційної діяльності людини, зокрема у техніці, мистецтві, економіці, педагогіці.

Аналіз праць педагогів та психологів (М. Буланової-Топоркової, Л. Гур’є, І. Єрмакова, І. Ісаєва, Л. Коростильової, Г. Селевко, В. Сластьоніна, І. Шендрика) дав змогу виявити особливості проектувальної діяльності людини. У загальному вигляді “проекування” являє собою уявлення майбутнього результату діяльності, а проектувальна діяльність – попередню розробку основних дій та операцій як “одиниць” майбутньої запланованої діяльності й прогнозування її результатів. У процесі проектування зазвичай взаємодіють дві сторони – “замовник” і “проекувальник”. Особливістю самопроекування є те, що безпосередньо проект, проектувальник та замовник – це одна особа, хоча треба зазначити, що замовником може виступати й суспільство, яке діє опосередковано, висуваючи свої вимоги до громадянина через декларацію норм поведінки, кіно, радіо, телебачення, літературу, мистецтво.

Самопроекування розглядаємо як процес складання проекту “власного досконалого Я”. У процесі проектування вчені виділяють три етапи. Перший етап самопроекування – *моделювальний* (від фр. *modele* – взірець, приклад), він охоплює обґрунтування, створення подумки моделі “досконалого Я”, з урахуванням вихідних даних індивіда, фізіологічних, розумових, характерологічних, психічних особливостей. Пріоритетне значення мають не загальні ідеальні цілі, а конкретно можливі, реалістичні для конкретної людини. Таким чином, під час моделювання на основі знань про самовдосконалення, вивчення літератури із цього питання формулюється загальна концепція та стратегічна мета самопроекування; виділяються ключові проблеми, на розв’язання яких спрямований “самопроект”. При цьому враховуються умови зовнішнього середовища, які можуть вплинути на його реалізацію, оцінюються наявні можливості особистості; намічаються шляхи досягнення запланованого. На першому етапі самопроекування передбачає також самопрогнозування (від гр. *prognosis* – передбачення). Л. Рибалко самопрогнозування визначає як орієнтир у розкритті особистості в процесі сходження до ідеального образу “Я” [6, с. 127]. В. Маралов розглядає самопрогнозування як здатність передбачати події внутрішнього та зовнішнього життя людини [4, с. 90]. Ми розуміємо само-

прогнозування як передбачення, попередню оцінку власних можливостей щодо здійснення самовдосконалення на основі даних самоаналізу.

Наступний етап проектування – *організаційний*, що передбачає розробку детального плану досягнення “досконалого Я”. Детальний план самозмін – це програма самовиховання й самоосвіти, що містить виклад “стратегічних”, “тактичних” й “операційних” цілей і завдань самозміни. Під час організаційного етапу визначаються тактичні цілі самовдосконалення (розраховані на середню перспективу), конкретизуються шляхи та засоби досягнення мети, які відповідають стану особистості на момент “старту самовдосконалення”, виробляються особисті правила самовиховання; аналізуються та враховуються можливі перешкоди. Завершує етап процес обґрунтування й складання програми самовиховання, в якому самозміна подумки “програється”, тобто самоперевіряється з метою виявлення недоліків. У разі необхідності людина отримує консультацію педагога або психолога.

Подальша конкретизація цілей і визначення плану поточних операцій здійснюються на третьому етапі самопроектування – *адаптаційному або конструктивному*. На цьому етапі використовуються методи самовиховання й самоосвіти, адаптовані до конкретних умов життєдіяльності особистості, визначаються “операційні цілі”, виокремлюються першочергові заходи, необхідні для реалізації проекту, складається алгоритм практичних дій, розробляються критерії оцінювання ефективності проекту, до програми самовиховання вносяться корективи.

Серед головних умов успішності проектувальної діяльності доцільно виділити: повне підпорядкування цілей і завдань самопроектування інтересам, здібностям особистості; відсутність жорсткого планування, створення умов для імпровізації; відповідність програми самовиховання змінам, які відбуваються, можливість діагностування (фіксації результатів і оцінювання діяльності); конструктивна цілісність між усіма елементами діяльності від самопізнання до кінця самопроектування. До критеріїв оцінювання успішності проектів, зокрема “самопроектів”, вважаємо доцільним віднести їх реалізованість (об’єктивну можливість здійснення) та результативність (досягнення визначеної у проекті мети) [1; 2].

Таким чином, діяльність самопроектування завершується створенням на основі проектування передбачення “ідеального образу Я”, детального плану його досягнення, тобто програми самовиховання й самоосвіти.

Висновки. Отже, початком самовдосконалення людини є діяльність із самопізнання, під час якої індивідом усвідомлюється потреба у вдосконаленні, з’являються мотиви самозміни. Спираючись на усвідомлену потребу, ставиться конкретна мета як уявний результат самозмін. Важливим етапом на шляху досягнення позитивної самозміни є діяльність людини із самопроектування, що спрямована на проектування у свідомості позитивних самозмін і створення програми самовиховання та самоосвіти. Діяльність із самопроектування складається з трьох етапів: моделювального, ор-

ганізаційного й адаптаційного. Перспективними для подальших досліджень є питання розробки технологій самопроекування особистості.

Літератури

1. Гурье Л.И. Проектирование педагогических систем / Л.И. Гурье. – Казань : Казан. гос. технол. ун-т, 2004. – 212 с.
2. Джонс Дж.К. Методы проектирования / Дж.К. Джонс. – М. : МИР, 1986. – 326 с.
3. Максименко С.Д. Общая психология / С.Д. Максименко. – К. : Ваклер, 1999. – С. 119.
4. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : учебное пособие для руководителей пед. училищ / В.Г. Маралов. – М. : Академия, 2002. – 251 с.
5. Психологический словарь / В.Н. Копорулина, М.Н. Смирнова, Н.О. Гордеева, Л.М. Балабанов ; [под общей ред. Ю.Л. Неймера]. – Ростов н/Д. : Феникс, 2003. – 640 с.
6. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної само-реалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : монографія / Л.С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.
7. Слостенин В.А. Педагогика : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов ; [под ред. В.А. Слостенина]. – М. : Академия, 2002. – 576 с.
8. Словарь иностранных слов / [под. ред. И.В. Левина, Ф.Н. Петрова]. – М. : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1954. – 856 с.

КАСЬЯНОВА О.М.

ЕКСПЕРТ В ОСВІТІ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ, МЕТОДИ ВІДБОРУ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Сучасна ситуація в нашій країні характеризується стрімкими змінами політичної, економічної, соціальної та культурної сфер людської діяльності. Зрозуміло, що в таких умовах освіта зазнає значних змін.

По-перше, освіта передусім покликана усвідомити нове соціальне замовлення, яке вимагає перенесення акценту з надання учням певного обсягу знань, умінь, навичок на формування творчої особистості, яка бачить свою життєву перспективу, відповідально ставиться до прийнятих рішень, здатна виробити свою позицію в житті, свій світогляд та відстоювати обрані нею цінності. Отже, таке соціальне замовлення вимагає глибинних змін у всій системі освіти і виховання.

По-друге, освіта має змінити свій статус, перестати бути частиною державної структури і стати системою громадсько-державною, вирішувати завдання і держави (формувати громадянина), і суспільства – забезпечувати людині спроможність до особистого самодостатнього життя. Водночас за свою діяльність система освіти повинна відповідати і перед громадськістю, і перед державою.

По-третє, сучасна система освіти покликана стати відкритою та піддати себе певному нагляду й опіці з боку широкої, незалежної від школи, громадськості. На необхідності участі громадськості в управлінні освітою однозначно наголошується в Національній доктрині розвитку освіти [5].